Javorniczky István

Levelek anyámnak

6. rész

Huszonegyedik levél

A hétvégén Egerbe megyünk Nóriékkal, apa városába, nem ott született, de ott nőtt fel, nyaranta mi is gyakran meglátogattuk a nővérét, a családi házból már csak egy szobát lakott, a saroképület hosszabbik oldalában bérlők éltek, előbb Miazovszkyék, később a városi rendőr-kapitányék, a Husztiék, Ila nénihez volt, hogy csak én mentem le, buzgó evangélikusként élete egyre inkább a helyi paphoz és népes családjához kötődött, besegített Márta asszonynak a ház körüli teendőkben, nekem annyi hasznom volt a sok papgyerekből, hogy voltak bőven játszótársak. A paplak kertjében sátoroztunk, fogócskáztunk, kirándultunk a Szép-asszonyvölgybe, Síkfőkútra, ha meg otthon voltam, segítettem a nagynénémnek kupakozni, apró parafalapocskát nyomni a különböző tubusok kupakjába, amit a helyi szövetkezet vett át tőle, Eger Klotild után nekünk is a harmadik családi helyünk lett, mentünk a híresen melegvizű egri strandra, nemcsak a strand vize volt meleg, apa legnagyobb bánatára a csapból is maximum langyos víz folydogált, ereszthette az ember napestig, ha nem is mindig, de apa is lejött olykor, talán nem is volt máshol annyit együtt a család, mint itt. Pesten közös programunk alig volt, vasárnapi meccsnézés Görgényiéknél a Fürj utcában, két-három évadnyi bérlet az Erkelben, ti se jártatok társaságba, neked kevésbé hiányozhatott, apának annál inkább, de ő, mint aki becsukta a kaput a háta mögött, leszámolt mindennel, ami előző életében jó volt, cél volt, öröm volt, kötelességszerűen tette a dolgát, dolgozott, pénzt keresett, törődött velünk, próbáltad kihúzni, kisegíteni ebből a letörtségből? vagy te se láttál kiutat, reményt semmire? megtépázott nemzedék a tietek, ezer sebből vérző, nehéz egy gyereknek, aki már más korban született, teljesen megérteni, miért hagytatok fel minden próbálkozással, egyre emlékszem: hogy a családi társbérlet helyett végre saját otthonunk legyen, szóba jött egy gondnoki állás valamelyik gimnáziumban, szóba jött, aztán eltűnt, nem tudom, miért, nyugdíjas korotokra utalt ki a tanács húsz év kérvényezés, nyakukra járás után egy szövetkezeti lakást Újpesten, nem lett volna még késő, ha apa tovább él, de nem élt tovább két évnél, harag

volt bennem, miért hagyott itt minket ilyen korán, hatvanhét évesen, úgy éreztem, nem küzdött eléggé ahhoz, hogy tovább éljen, gyermeki igazságtalanság? így éreztem, rád nem haragudtam, csak fájt, hogy elmentél, ilyen korán, hatvanhét se voltál.

Huszonkettedik levél

Gondolkozom, anya, miről írjak, mi érdekelne téged a mai világból, az élők világából, hogy mi van a gyerekeiddel, unokáiddal, a szűkebb és tágabb családdal, az biztosan. Nincs változás, ez érdekelt életedben, ez érdekel halálodban is, írjál az egri útról, mondanád, ha tudnál szólni, elmaradt, a még soha meg nem élt szörnyű forróság miatt, több mint egy hónapja harmincöt–harminchat fokot mutatnak a hőmérők, van, ahol a negyvenet is megcélozzák, éjszakára huszonhétre hűl le a levegő, ilyen vagy még ilyenebb nyarak jönnek ezután, jósolják a jósok meg a természettudósok, a globális felmelegedés hatása egyre riasztóbb lesz, persze, a hitetlenkedők továbbra is hitetlenkednek, voltak máskor is forró nyarak, mit riogatnak minket azzal az ózonlukkal, a húgom este írt, hogy maradjunk itthon, ne sétálgassunk az egri főutcán harmincöt fokban, majd máskor, majd, ha enyhül az idő, egyszer biztosan enyhülni fog. Egy izlandi halászhajó élet-halál harcáról szóló regény olvasását fejeztem be az előbb, napokon át küzdöttek Új-Fundland partjainál a tomboló viharral, az emeletnyi hullámokkal, mínusz tíz fokban a mindenre ráfagyó jéggel, már készültek a halálra, egyre kevésbé reménykedtek abban, hogy az idő egyszer majd enyhülni fog, aztán egy reggelre enyhült az idő, a harmincfős legénységből heten tértek vissza legközelebb is a tengerre, a többiek valamilyen békésebb polgári foglalkozást választottak, vagy csak rótták céltalanul az utakat, a kocsmákat, s haltak meg az utcán, elárvultan, remény nélkül, elvette tőlük az utolsót is a tenger, ami az otthonuk volt éveken, évtizedeken át. Enyhülni fog itt is ez a szokatlan forróság, akkor majd beülünk az autóba, elmegyünk Egerbe, meglátogatjuk a nagyszüleink és a nagynénénk sírját, kicsit keresgéljük, mert egy év alatt elhomályosul, hogyan is jutunk oda, megtaláljuk, viszünk virágot, a két asszony, a húgom és a feleségem rendbe teszi a környékét, én elviszem a gazt a szeméttárolóba, sétálunk a hangulatos barokkos utcácskákon, elmegyünk a minaret mellett, a strand mellett, ahol apámat csodáltuk, ahogy mozdulatlanul feküdt percekig a vízen, elmegyünk a gyerekkorunk egy darabja mellett, a rossztemplomról csak ebéd közben esik szó, vár minket az előre foglalt asztal a Macokban, az egyik leghíresebb vidéki étteremben, a Szépasszonyvölgybe nem vágyunk, ahogy a Vörösmarty

utca felé se megyünk, elkerülő széles út lett a csendes falusias utcából, a régi földszintes ház helyén a nyolcvanas évek fantáziátlan egyen-társasháza áll, mi dolgunk volna arra, hazafelé majd a Mátrán át a kanyargós hegyi úton jövünk Gyöngyösig, onnan csak egy óra hazáig az M3-ason, a te időd ben egyedül a balatoni autópálya készült el, most fut belőlük jónéhány keletnek, délnek, nyugatnak. Gondolkozom, miről is írjak, mi érdekelne téged az élők világából, s miről írnál, beszélnél te, ha nem fojtanám beléd unos-untalan a szót, ha hagynék neked levegőt, hogy megszólalj, csak tűröd, tűröd szótlanul, hogy ezekben a levelekben mindenfélét írjak rólad, rólatok, hogy panaszkodjak emiatt meg amiatt, hogy elmélkedjek az életedről, hiába, ez már csak ilyen egyirányú utca: egyre csak mondom, mondom a magamét, s részedről – ahogy a Beatles énekelte – No reply…

Huszonharmadik levél

Mit szólnál hozzám, anya, most, ha látnád, hogyan élek, hogyan telnek a napjaim, ha láttad volna az elmúlt harminchét évemet, örültél volna, büszke lettél volna, hogy egy jónevű országos napilap egyre elismertebb újságírója vagyok, hogy egy főiskola vezető oktatója vagyok, hogy van egy szeretnivaló, okos fiam, szép lakásom, te lettél volna az, aki elégedett velem, én az, aki nem elégedett magával, vagy nem teljesen, mert azért ezzel meg azzal én is, ahogy te, de ezzel meg azzal nem, ahogy apa (és ilyen szempontból végeredményben én is apa voltam) akihez sok mindenben kevésbé hasonlítok, s nem te, akihez sok mindenben jobban hasonlítok, a természetem inkább a tiéd, ahogy a hajam meg az arcom formája, de jutott bele a másik félből is, van bőven apai örökség, egy ismerős kézmozdulat, egy félrehúzott szájú mosoly vagy éppen az előbb említett ön(le)értékelés, de sose ittam, sose cigiztem, sose kávéztam, nem mulatoztam, nem szerettem a magyarnótát, igyekeztem feltétlen szeretettel szeretni a fiamat, igyekeztem nem elvenni az önbizalmát, mint kiderült, nem teljes sikerrel, szeretnéd te is, anya, ahogy engem, elégedett lennél vele, de nézzünk újra engem, hozzám mit szólnál, a hetvenkét éves fiadhoz, mit kifogásolnál, mit nem értenél most se: hogy miért veszem ki a részem valamennyire a házimunkából, miért mosogatok, amikor az a feleség dolga, ahogy anno furcsállottad, miért porszívóztam, amíg nem volt takarítónőnk, és még biztos lenne néhány hasonló apró miérted, de nem várnál tőlem ezekre választ, ahogy én sem várhatok tőled választ annyi mindenre, nincs válasz, ha csak meg nem keresem és adom meg őket, helyetted.

Huszonnegyedik levél

Igen, a válaszok. A helyetted adott válaszok. A kérdéseimre. Arra például, hogy képzeltél-e valaha más életet magadnak? Szerettél volna másképp élni? S mi lett volna, ha másképp élsz? Mi lehetett volna más élet neked? A húgom válasza: nem, te így voltál boldog. Írtam már neked, hogy könyvekből táplálkozom. Olvasok egy regényt, megtetszik benne egy ötlet, elindít bennem egy valamit, s már írok is. Paul Auster a kortárs amerikai irodalom egyik sikerszerzője. Többször jósoltak neki Nobel-díjat. Meghalt. Irodalmár ismerősöm évekkel ezelőtt azt mondta megérti, hogy nem volt ingerenciám olvasni tőle, általában a nők olvassák szívesen. Nem lettem nő, azóta sem, de elolvastam néhány könyvét. A vaskos *4321* sziporkázóan szellemes ötlet, A *Baumgartner*, most már az utolsó regénye, egy az amerikai értelmiségi létről szóló, olvasni érdemes művek közül. A *Sunset park*ban olvasom: Az a gondolat foglalkoztatja Renzót, hogy esszét ír arról, ami nem történt meg, a megnem élt életekről, a meg-nem-harcolt háborúkról, az árnyvilágokról, amelyek párhuzamosan léteznek a mi világunkkal, amelyet valóságnak hiszünk, a nem mondott és nem tett dolgokról, a nem felidézett dolgokról. Talán ingoványos terület, de érdemes felderíteni. Igen, érzem én is, ez nyomaszt engem is. ingoványos terület. Hogy érdemes? Már késő. Belevágtam, elkezdtem, gondolkozom a meg nem történten, a veled meg nem történteken, hogy megtörténhettek volna, s ha igen, mi volna most, mi volna az a valóság, szemben azzal, ami valóság lett, amit én is ismerek, sok mindent töredékesen, sok mindent homályosan, de sok mindent nagyon is megélten, átélve, persze, úgy ahogy én éltem meg, ami nem mindenben azonos azzal, ahogy te élted meg, sok mindenben nem, bármennyire is sok a közös megéltség benne, jut eszembe, nemcsak a regénybeli írónak, Renzonak jutott eszébe ez, írni a meg nem éltről, ezt tanácsolta az írásomat olvasó barátom is, további haladási irányként, elszakadni az általam tudott dolgoktól, elindulni a találgatás, a kitalálás, a képzelet világába, mit szólsz hozzá, anya, menjünk vissza a Szent Margit gimnázium nyugalmat, egyszerűséget sugárzó halljába, ahogy azon a régi fényképen látható, amiről már írtam neked, üljél le az egyik asztalhoz, írd meg a soron következő házi dolgozatot, a címe: *Hogyan képzelem az életem tíz év múlva?* éld bele magad újra abba a pillanatba, amikor válaszoltál a kérdésre, már kész vagy? megmutatod? köszönöm, elolvasom, s megírom legközelebb.